

УДК 72.01

Аспірант *Філіппова Д.І.**Науковий керівник: кандидат архітектури, доцент Меженна Н.Ю.**Кафедра Основ архітектури та архітектурного проектування
Київський національний університет будівництва та архітектури*

АСПЕКТИ РОЗТАШУВАННЯ МУЗЕЙНИХ БУДІВЕЛЬ ТА КОМПЛЕКСІВ ВІДНОСНО РІВНЯ ЗЕМЛІ

Анотація. У статті розглянуто аспекти розташування будівель музеїв відносно рівня землі, що впливає на їх архітектурно-образне формування. Наведена класифікація прийомів, окреслені позитивні та негативні якості кожного з них. Наголошено на характеристиках, щодо забезпечення архітектурно-просторового образу знаку-символу музейних будівель та комплексів. При цьому, враховуючи особливості розміщення загального об'єму споруди у просторі, розглянута перспектива розширення площі споруди при майбутній реконструкції.

Ключові слова: музейні будівлі та комплекси, архітектурно-просторовий образ, об'ємно-просторова структура, розташування будівлі, знак-символ.

Сучасний стан музеїв в Україні можна оцінити як незадовільний. Він характеризується наявністю проблем, пов'язаних із збереженням та висвітленням історико-культурної спадщини України, однією з яких є необхідність реконструкції не лише внутрішнього простору, але і архітектурно-просторового образу будівель вцілому, надання будівлі відповідного семантичного значення і забезпечення її неповторних архітектурно-естетичних особливостей.

З кожним роком кількість музеїв в Україні зростає. Для порівняння: за статистикою “Динаміки кількості музеїв України” у 1992 році – близько 230 музеїв, у 1998 році – близько 350 музеїв, у 2004 році – близько 430, а на 2014 рік – близько 610. А число відвідувачів при цьому тотально не змінюється, навпаки, то збільшується на незначну кількість, то спадає [3].

Фонди українських музеїв нині зберігають близько 12 млн. історичних пам'яток, але через брак експозиційних площ в основних експозиціях представлено лише 3-5% фондів. На жаль, слід відмітити, що потужний історико-культурний потенціал України не використовується повною мірою, в зв'язку з наявністю ряду значних проблем в даній галузі [4].

Наразі проблема архітектора, що проектує музей не лише у вирішенні типологічних архітектурних задач, таких як розширення площі при реконструкції або переформатування функцій будівлі, але й у створенні відповідної тематичної, історичної та психологічної атмосфери. На цей рахунок висказався Арнхейм Р. : *“ Сущность произведения искусства заключается в том, что проявляется в самой зрительно воспринимаемой модели. Выразительность, следовательно, присуща не только живым организмам, обладающим сознанием. Отвесная скала, ива, цвета солнечного заката, трещины в стене, колеблющийся листок дерева, струи фонтана, простая линия, цвет, танец абстрактной формы на киноэкране обладают такой же огромной экспрессией, что и человеческое тело, и поэтому с равным успехом используются художником”* [1]. Досягається такий ефект, окрім саме експозиції та вирішенню внутрішнього простору, в великій мірі, завдяки не типовому архітектурно-просторовому рішенню. Це дає змогу не лише збільшити корисну площу музеїв та трансформувати його у відповідності до заданої експозиції, але, якщо є потреба – і зробити повну зміну акцентів з боку споживачів, цим самим збільшити кількість відвідувачів та їх зацікавленість до розуміння та розвитку тематики, представлені у музеї.

Об'ємно-просторова організація музейної споруди залежить від багатьох чинників, але одним із основних є, безумовно, ідейно-художнє вирішення автора. Формування не традиційного архітектурно-просторового образу вимагає використання не традиційного та індивідуального підходу до вирішення даної задачі. Як казав Гутнов А.Е. : *“Архитектура парадоксально соединяет в себе результат строительной деятельности и вершину художественного творчества. С одной стороны, технология, организация производства, с другой — искусство, говорящее на языке пространственных форм. Инженерный расчет, научное знание и — интуиция, творческое озарение художника.”* [2].

На базі українського та закордонного досвіду, виведені основні прийоми розташування архітектурно-просторового об'єму музейних споруд відносно рівня землі. Вони поділяються на: **надземні, наземні, наземно-підземні, підземні, підземно-водні, надводні, змішані.** (див. Таблиця №1)

Приєм розташування будівлі повністю на землі – найбільш вживаний в Україні і у світі вцілому. При цьому всі 100% об'єму будівлі – видимі для відвідувача. Приєм наземного розташування є одним із традиційних прийомів. Майже всім музеям з давніх часів до сьогодні притаманний даний тип. Надземно – підземне та підземне розташування – ще одні із найбільш традиційних та добре вивчених, які набули великої популярності серед музейних будівель на сьогодні. Інші прийоми розташування є менше

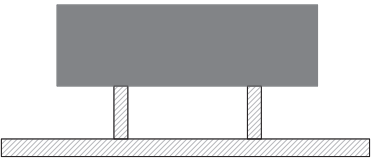

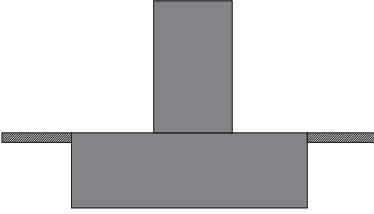

розповсюдженими, деякі можна бачити як поодинокі яскраві приклади будівель, але, саме завдяки цьому, вони стають образами, знаками-символами своїх місць, і, навіть країн. (див. *Таблицю №2*)

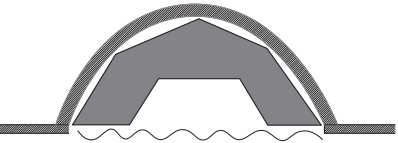

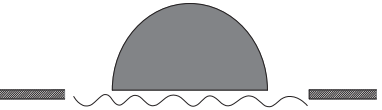

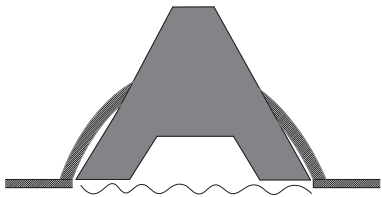

У *Таблиці №3* надається детальний опис переваг та недоліків кожного з вищенаведених прийомів щодо музейних споруд.

Створені природою або штучно умови для місцезнаходження об'єму будівлі визначають її розташування, а також подальші функціональні та семантичні особливості, що вирізняють її серед інших.

Таблиця №1

Прийоми розташування архітектурно – просторового об'єму музейних споруд відносно рівня землі

Назва та вид схеми	Зображення	Опис
<p>Надземні</p> 		<p><i>Назва :</i> « Музей Porsche» <i>Місцезнаходження:</i> Германия, Штутгарт</p> <p><i>Архітектор:</i> Delugan Meissl Associated Architects</p> <p><i>Дата заснування:</i> 2009 р.</p>
<p>Наземні</p> 		<p><i>Назва :</i> « Державний історичний музей Імператора Олександра III»</p> <p><i>Місцезнаходження :</i> Росія, Москва</p> <p><i>Архітектор :</i> В.О.Шервуд, А.А.Семенов, А.П.Попов, П.С.Бойцов</p> <p><i>Дата заснування :</i> 1872 р.</p>
<p>Надземно-підземні</p> 		<p><i>Назва :</i> « Водно-інформаційний центр» (Музей Води)</p> <p><i>Місцезнаходження:</i> Україна, Київ</p> <p><i>Архітектор :</i> Олександр Шіле <i>Дата заснування:</i> 24 травня 2003 р.</p>

<p>Підземні</p> 		<p><i>Назва</i> : « Дерінкую»</p> <p><i>Місцезнаходження</i> : Туреччина</p> <p><i>Архітектор</i> : засноване стародавніми племенами</p> <p><i>Дата заснування</i> : II-I ст. до н.е., 1963 р. відкрите для туристів</p>
<p>Підземно-водні</p> 		<p><i>Назва</i> : « Військово-морський музейний комплекс «Балаклава» »</p> <p><i>Місцезнаходження</i> : Крим, Балаклавська бухта</p> <p><i>Архітектор</i> : Невідомий</p> <p><i>Дата заснування</i> : 1 червня 2003 р.</p>
<p>Надводні</p> 		<p><i>Назва</i>: « Морський музей в Осаці »</p> <p><i>Місцезнаходження</i> : Японія, Осака</p> <p><i>Архітектор</i> : Поль Андре</p> <p><i>Дата заснування</i> : 14 липня 2000</p>
<p>Змішані</p> 		<p><i>Назва</i> : « Національний музей Zayed »</p> <p><i>Місцезнаходження</i> : ОАЕ, Абу-Дабі</p> <p><i>Архітектор</i>: Foster + Partners</p> <p><i>Дата заснування</i>: почато реалізацію</p>

Таблиця №2

№	Тип розташування будівлі	Розповсюдженість даного типу розташування	Видимість арх.об'єкту на рівнем землі	Розташування споруди відносно 0м. над р.з., %	Підземні експозиції	Підводні експозиції
1	Надземні	Мало розповсюджені	Видимі	$\frac{+100}{0}$	Відсутні	Відсутні
2	Наземні	Дуже розповсюджені	Видимі	$\frac{+100}{0}$	Відсутні	Відсутні
3	Наземно – підземні	Розповсюджені	Частково видимі	$\frac{+50}{-50}$	Присутні	Відсутні/ Можливі штучні
4	Підземні	Розповсюджені	Не видимі	$\frac{0}{-100}$	Присутні	Відсутні/ Можливі штучні
5	Підземно – водні	Мало розповсюджені	Частково видимі (у окремих випадках)	$\frac{+20}{-80}$	Присутні	Присутні
6	Надводні	Мало розповсюджені	Видимі	$\frac{+100}{0}$	Відсутні	Можливі
7	Змішані	Поодиначні випадки	Видимі	$\frac{+50}{-50}$	Присутні	Присутні

№	Тип розташування будівлі	Переваги	Недоліки
1	Надземні	<ul style="list-style-type: none"> + Можливість природного освітлення + Є можливість бути спорудою - акцентом у міському контексті + Можливість екологічного використання площі під будівлею + Унікальне інтер'єрно/екстер'єрне рішення 	<ul style="list-style-type: none"> - Абсолютна стилістична залежність від оточуючих споруд, обмеження у стилі при реконструкції / реставрації - Важкість реставрації за умови розширення корисної площі - Зв'язок тільки вертикальними комунікаціями
2	Наземні	<ul style="list-style-type: none"> + Можливість природного освітлення + Легкість зведення споруди (у порівнянні з іншими типами) + Дешевизна закладання фундаменту (у порівнянні з іншими типами) + Є можливість бути спорудою - акцентом у міському контексті 	<ul style="list-style-type: none"> - Великі затрати на зведення споруди - Абсолютна стилістична залежність від оточуючих споруд, обмеження у стилі при реконструкції / реставрації - Певні територіальні обмеження
3	Наземно - підземні	<ul style="list-style-type: none"> + Можливість природного освітлення + Підземна частина споруди не має стилістичної залежності + Унікальне інтер'єрне надземно – підземно рішення + Можливе використання природних ресурсів як частини інтер'єру та експозиції + Добра звукоізоляція (підземної частини) + Можливість збільшення площі без стилістичних змін наземної частини 	<ul style="list-style-type: none"> - Великі затрати на зведення споруди - Відносна стилістична залежність від оточуючих споруд, обмеження у стилі при реконструкції / реставрації - Негативний вплив на здоров'я при постійному знаходженні під землею - Порушення підземної екології середовища
4	Підземні	<ul style="list-style-type: none"> + Відмінна звукоізоляція + Повна стилістична 	<ul style="list-style-type: none"> - Великі затрати на зведення споруди

		<p>незалежність від оточуючих споруд</p> <ul style="list-style-type: none"> + Відсутність обмеження у стилі при реконструкції / реставрації + Загальна площа музею не прив'язана до надземних територіальних обмежень + Можливе використання як бомбосховища + Поєднання музею з іншими спорудами завдяки підземних шляхів та тунелів + Добре поєднання з підземною інфраструктурою міста на майбутнє + Створення “мікроклімату” приміщення 	<ul style="list-style-type: none"> – Великі затрати на закладання фундаменту – Відсутність природного освітлення – Додаткові витрати на освітлення та приведення підземної споруди у стан придатний для знаходження людини
5	Підземно - водні	<ul style="list-style-type: none"> + Відмінна звукоізоляція + Майже нульова стилістична залежність від оточуючих споруд + Майже відсутні обмеження у стилі при реконструкції / реставрації + Можливість створення експозиції у безпосередньому контакті з природним водним оточенням + Використання музею як міні – порту + Стилiстичний вплив на панораму набережної 	<ul style="list-style-type: none"> – Низька кількість природного освітлення – Дуже великі затрати на зведення споруди, закладання та укріплення фундаменту, стін. – Ризик нараження на природну водну небезпеку – Додаткові витрати на освітлення та приведення підземної споруди у стан придатний для знаходження людини – Майже нульова можливість бути спорудою – акцентом у контексті міської архітектури
6	Надводні	<ul style="list-style-type: none"> + Можливість створення акцентної споруди – символу, що сприймається окремо від оточення. + Використання музею як міні – порту, маяка + Природне освітлення + Можливість створення експозиції у 	<ul style="list-style-type: none"> – Ризик нараження на природну водну небезпеку – Стилiстична залежність відносно семантичних та асоціативних факторів пов'язаних із водною тематикою

		<p>безпосередньому контакті з природнім водним оточенням</p> <p>+ Унікальне екстер'єрно – інтер'єрне рішення</p>	<p>– Велика економічна вартість будівельних робіт</p> <p>– Велика вартість реконструкції/реставрації</p>
7	Змішані	<p>+ Унікальне інтер'єрно – екстер'єрне рішення</p> <p>+ Поєднання музею з іншими спорудами завдяки підземних шляхів та тунелей</p> <p>+ Можливе використання як бомбосховища, водного порту</p> <p>+ Можливість створення експозиції у безпосередньому контакті з природнім водним оточенням</p> <p>+ Використання підземних природних ресурсів</p>	<p>– Важкість підбору ділянки для будівництва</p> <p>– Велика економічна вартість будівельних робіт</p> <p>– Велика вартість реконструкції/реставрації</p> <p>– Ризик нараження на природну водну небезпеку</p>

Отже, при проектуванні музею або комплексу, слід враховувати дану класифікацію задля розуміння перспективних можливостей використання споруди як з боку функціональних аспектів, так і з боку архітектурно-просторового образу. Плюси та мінуси кожного вищенаведеного типу споруди є необхідними, але не достатніми факторами для прийняття рішення щодо спорудження музею. Потрібно враховувати містобудівні принципи розміщення музеїв; екологічну, соціальну, політичну, культурну та географічну ситуацію; перспективи використання споруди через n кількість років; вимоги до участку; функціональну програму; призначення майбутнього музею; економічну вигоду; склад і взаємозв'язок приміщень; організацію експозицій; візуально-семантичний ефект; архітектурно- просторове, інженерно-технічне рішення; максимальне використання природних ресурсів і при цьому – максимальне збереження навколишнього середовища, екологічні вимоги.

Завчасний аналіз вихідних даних, призначення музею та передбачення його функціональних, економічних та інших можливостей, розрахунок можливих ризиків, – запорука створення не лише максимально функціональної та архітектурно – привабливою споруди, але і допомога у вирішенні глобальних питань існуючої та розширеної у майбутньому структури міста.

Аннотация. В статье рассмотрены аспекты расположения музейных зданий относительно уровня земли, что влияет на их архитектурно – образное формирование. Представлена классификация приемов, очерчены позитивные и негативные качества каждого из них. Сделан акцент на характеристиках относительно обеспечения архитектурно – пространственного образа знака – символа музейных зданий и комплексов. При этом, учитывая особенности размещения общего объёма здания в пространстве, рассмотрена перспектива расширения площади здания при условиях будущей реконструкции.

Ключевые слова: музейные здания и комплексы, архитектурно – пространственный образ, объемно – пространственная структура, расположение здания, знак – символ.

Abstract. The article discusses aspects of the location of the museum buildings with respect to ground level, which affects their architectural - shaped formation. The classification methods, described the positive and negative qualities of each. Emphasis is placed on the characteristics of the relative software architecture - spatial image of the sign - the symbol of the museum buildings and complexes. However, given the particular placement of volume of the total building space, is considered the prospect of enlargement of the building area under the conditions of the future reconstruction.

Key words: museum buildings and complexes, the architectural-spatial image, volumetric-spatial structure, the location of the building, a sign-symbol.

Література

1. Арнхейм Р. Искусство и визуальное восприятие [Текст] / Арнхейм Р.; пер. с англ. – М.: Архитектура-С, 2007. – 392 с.
2. Гутнов А.Э. Мир архитектуры: Язык архитектуры [Текст] / А.Э.Гутнов. – М.: Мол. Гвардия, 1985. – 351 с.
3. http://pidruchniki.com/15100827/kulturologiya/problemi_perspektivi_rozvitku_muzejnoyi_merezhi_ukrayini
4. http://getmanps.at.ua/publ/stan_ta_problemi_muzejnoji_spravi_v_ukrajini/1-1-0-52